

La futura elecció del successor de Sant Pere

La recent recaiguda de Joan Pau II, un home ja de 84 anys, ha mantingut en suspens la darrera setmana l'Església i les especulacions sobre l'estat de salut del summe pontífex s'han deixat sentir per Roma i tot el món catòlic, conscient que, potser, assistim a la darrerria del pontificat de Karol Wojtyla, aquell prelat vingut de l'est europeu, enèrgic i de personalitat aclaparadora.

Joan Pau II ingressà al Policlínic Gemelli de Roma afectat per problemes a la laringe i una crisi respiratòria, que sembla que de moment ha superat. El diumenge 6 de febrer Joan Pau II resà l'Àngelus des de la finestra de la seva habitació. L'arquebisbe argentí Leonardo Sandri llegí en el seu nom una allocució on reafirmà la voluntat de continuar regint el timó de l'Església. En el mateix missatge, no faltaren les exhortacions de tipus moral, que tant han caracteritzat el pontificat del papa polonès, tot condemnant per enèsima vegada l'avortament.

No obstant això, l'avançada edat de Joan Pau II i les seves repetides convalescències obliguen a pensar en el després de tan llarg pontificat, iniciat contra tot pronòstic el 1978. Aquestes són algunes de les claus per comprendre l'elecció del successor de la cadira de Sant Pere.

Ni la Bíblia ni la tradició apostòlica especifiquen el procediment específic per elegir el cap de l'Església catòlica. Cal dir que el papa és el bisbe de Roma, en altre temps capital de l'imperi sobre el qual es bastí el cristianisme, per això la primacia de la seu de la riba del Tíber que fundà Sant Pere. Els bisbes d'altres diòcesis no estan facultats per elegir el bisbe romà, igual com els apòstols no elegiren Pere. En els primers segles serien els mateixos pontífexs els que designarien successor, llevat de casos on fos necessària la intervenció de la resta de la cúria diocesana o perquè esdevingués algun prodigi, com en el cas de l'elecció de Sant Fabià l'any 236, senzilla-

ment perquè un colom decidí de posar-se al seu cap. L'Església, aleshores, sofria la persecució de les autoritats romanes i el mateix Fabià morí com un màrtir, víctima de la persecució de Deci.

Els cardenals. En un altre context, amb una Església triomfant i omnipresent, Nicolau II legislà l'any 1059 que solament els bisbes cardenals tenien la capacitat d'elegir el pontífex. Precisament, aquest papa és el responsable de la conversió del cardenalat, atribuït inicialment a les persones al servei d'una església o diaconia, al rang d'alt dignatari eclesiàstic que el caracteritza fins avui. Paraula derivada del llatí *cardo* ("polleguera"), el cardenal com a tal fou reconegut per primera vegada durant el pontificat de Silvestre I (314-335). Nicolau II també creà el sacre col·legi cardenalic, que des de llavors manté el mateix organigrama, presidit per un degà (en l'actualitat l'alemany Joseph Ratzinger) i administrat per un camarlenç (l'espanyol Eduardo Martínez Somalo), amb facultat de regir els béns de l'Església en els interregnes.

El nombre de cardenals ha variat al llarg dels temps i no fou fins als concilis de Constança (1414-18) i Basilea (1431-37) que es fixà en 24. No obstant això, Pau IV (1555-59) l'elevà a 70, Pius IV (1559-65) a 76 i Sixt V (1585-90) definitivament el limità a 70. Ja al segle XX, Pau VI (1963-78) augmentà el nombre a 144, tot i que prèviament l'havia fixat en 120 per elegir papa, tot tenint en compte que en complir els vuitanta anys perden aquesta facultat. En l'actualitat hi ha 185

El llarg papat de Joan Pau II es va iniciar el 16 d'octubre de 1978. En la foto, el nou papa saluda els fidels congregats a la plaça de Sant Pere.

cardenals i un *in pectore* (és a dir, que encara no s'ha fet públic el seu nom). L'únic membre del col·legi cardenalici natural dels Països Catalans és l'arquebisbe de Barcelona Ricard Maria Carles i Gordó, elevat a tal dignitat per Joan Pau II el 26 de novembre del 1994 amb el títol de cardenal de Santa Maria Consolatrice al Tiburtino. Tots els cardenals estan vinculats amb la cúria de la diòcesi romana, malgrat que siguin titulars d'altres ben distants de la capital italiana. Així, cadascun és nomenat rector honorari d'una església romana, de tal manera que hom pretén preservar la tradició segons la qual és el clergat romà qui tria el seu bisbe.

El conclave. Si bé Nicolau II dotà de facultats el col·legi cardenalici per proveir de cap l'Església, la peculiar configuració del cardenat obligà a fer reformes. Des del segle V els bisbes de les diòcesis al voltant de la romana (les anomenades suburbicàries) foren considerats "incardinats", d'igual manera que els preveres de les esglésies de Roma, que des del segle X posseeixen també el títol de cardenals. Així, el col·legi forma un consorci dividit en cardenals-bisbes (els suburbicaris), cardenals-preveres i cardenals-diaques. Nicolau II decretà que només els cardenals bisbes tingueren la facultat d'electors, però el Concili de Laterà III reformà aquesta disposició tot atorgant a tots els membres del col·legi la facultat d'elegir papa. També d'aquest concili és la disposició que

obligà a una majoria de dos terços per ser proclamat papa. No és fins a Joan XXIII (1958-63) que s'instaura l'obligació que tot cardenal ha d'ésser bisbe.

No oblidem que el cardenat és una institució pròpia del dret canònic i que per accedir a la dignitat, i per tant ser elector del papa, només calia obtenir els ordes menors. Així, no resulta estranya la influència que històricament exercí el poder polític, en l'àmbit italià i també internacional, en l'elecció papal i que el repartiment de capels obeís a qüestions d'índole extraespiritual, amb continuats abusos. Entre el 1268 i el 1271 es mantingué vacant la seu romana, ja que els 18 cardenals, cadascun representant d'interessos particulars, no es decidien per qui votar. Finalment, fou el poder civil qui comminà els electors a fer l'elecció. El nou papa, Gregori X (1271-76),

Joan Pau II no ha alterat la legislació tradicional i manté les regles i el cerimonial que regularà el procés d'elecció papal

per tal d'evitar la reproducció de l'incident de la seva elecció, promulgà la constitució *Ubi Periculum*, on s'establí que els cardenals fossin tancats (conclave, del llatí *cum clavis*, "amb clau"), i fins i tot se'ls imposés una dieta restringida, perquè aviat es procedís a l'elecció d'un nou cap de l'Església.

El conclave ha estat, doncs, la forma establerta per proveir de successor de Sant Pere l'Església. L'1 d'octubre de 1975 Pau VI introduí alguns canvis en el procés amb el seu decret *Romano Pontifici Eligendo*, que ha regit les eleccions de Joan Pau I i Joan Pau II. L'actual pontífex tornà a modificar la llei electoral amb la constitució apostòlica *Universi Dominici Gregis*, promulgada el 22 de febrer del 1996, que confirma la legislació prèvia al mateix temps que hi introdueix algunes petites modificacions.

La futura elecció. Joan Pau II no altera substancialment la legislació tradicional i manté les regles estrictes i detallades que han de regular tot el procés, així com tot el cerimonial que s'ha de seguir, des dels oficis pel pontífex difunt fins a la nova elecció. En tot moment es tracta de prevenir la influència exterior i algunes infraccions com la violació del secret i la simonia estan penades amb l'excomunicació.

A grans trets, la constitució *Universi Dominici Gregis* estableix la facultat del col·legi cardenalici per elegir papa, encara que amb l'exclusió dels cardenals que hagin complert 80 anys abans de causar la vacant, per mort o abdicació del pontífex. Tot aquell que entra al conclave, fins i tot el personal que assisteix els cardenals, ha de prometre absolut i perpetu secret. Tota la paperassa originada en les deliberacions ha d'ésser destruïda i no res del que hi esdevingui ha de ser revelat sense l'express consentiment del papa entrant. Com a lloc del conclave s'estableix la Capella Sixtina del Vaticà. Abans de l'inici de la sessió, Joan Pau II estableix la necessitat d'impartir als cardenals sengles conferències sobre el futur de l'Església i la necessitat d'un perfecte discerniment a l'hora de l'elecció. Els cardenals seran allotjats a les estances del Domus Sanctae Mart-

hae, també al Vaticà, on seran acompanyats diàriament des de la Capella Sixtina mentre dure el congrés. L'elecció per obligació serà per vot secret en unes butlletes especialment realitzades per a l'ocasió encapçalades per la fórmula *Eligo in Summum Pontificum*, i on s'aboleix l'elecció per aclamació i per delegació (quan alguns deleguen l'elecció en altres). Així, com s'establí el 1179, dos terços dels vots seran els necessaris per a l'elecció, després de la qual totes les butlletes de sufragi seran cremades. Des de la plaça de Sant Pere, els fidels observen la xemeneia vaticana: si el fum és negre l'escrutini ha estat negatiu i s'haurà de procedir a una nova votació. Si el fum és blanc és que s'ha escollit un nou pontífex.

L'abdicació del papa. L'ofici de papa és per a tota la vida, tot i que el pontífex té la facultat de poder dimitir del seu càrrec, reconeguda pel dret canònic. Davant d'una abdicació, la seu de Sant

L'arquebisbe de Barcelona, Ricard Maria Carles, és l'únic cardenal català.

Pere resta vacant i s'ha de procedir igual que si es tractés del traspàs del pontífex. L'edat avançada i l'estat de salut de Joan Pau II han fet pensar en la possibilitat d'una dimissió, que de moment el papa polonès es mostra refractari a presentar. El primer papa que tenim notícia que abdicà del seu pontificat fou sant Poncià (230-235), deportat a Sardenya per l'emperador Maximí. Fou substituït per Sant Anter (235-236).

Celestí V, un ermità de 85 anys quan fou elegit papa, havia criticat l'actitud dels cardenals per mantenir vint-i-set mesos la seu de Sant Pere vacant després de la mort de Nicolau IV. Finalment, el conclave l'elegí a ell, que acceptà resignat. Home de pregària, no sabé governar l'estat temporal de l'Església amb l'energia necessària i quasi esdevingué un titella de Carles II de Nàpols. Conscient d'això, Celestí V abdicà. El succeí l'enèrgic Bonifaci VIII.

David Garrido

Josep-Lluís Carod-Rovira

Raó #1
Perquè no es reconeixen
les nacions sense estat

Joan Carretero

Raó #4
Perquè no es garanteix
el dret a la salut

Anna Simó

Raó #7
Perquè no es reconeix
el dret a l'habitatge

Bernat Joan

Raó #10
Perquè el Parlament
Europeu no té prou poder

**Per moltes raons,
aquesta Constitució no**